

Perîşanname (Mela Perîşanê Dînewerî)

Shahab Vali - Erol Şaybak, Avesta 2023,

207 rûpel, ISBN: 9786258383492

Cumhur ÖLMEZ

Cumhur ÖLMEZ	Cumhur ÖLMEZ https://orcid.org/0000-0003-2489-7855 cumhurnemir@gmail.com Ph. D Candidate, Dicle University, Department of Kurdish Language and Culture, Diyarbakır, Türkiye
Jêgir Citation Atıf	Ölmez, C. (2024). Perîşanname (Mela Perîşanê Dînewerî), Shahab Vali - Erol Şaybak, Avesta 2023, 207 rûpel, ISBN: 9786258383492. <i>The Journal of Mesopotamian Studies</i> 16, 101-103
Dîroka Şandinê Submission Date Geliş tarihi	17.03.2024
Dîroka Qebûlê Acceptance Date Kabul Tarihi	26.03.2024
Dîroka Weşandinê Publication Date Yayın tarihi	30.03.2024
Cureyê Gotarê Article Type Makale Türü	Danasînên Pirtûkna Book Review Kitap Tanıtımı
Hakemî Peer-Review Hakemlik	Cot Nenas – Du ji derve Double anonymized - Two External Çift Taraflı Kör Hakemlik – İki hakem
Beyana Etîk Ethical Statement Etik Beyanı	Hafîye beyankirin ku di pêkanîn û nivîsîna vê xebatê de hemû rêzîkên zanistî û etîk hatine şopandin û hemû çavkanî bi awayekî têkûz hatine referanskirin <i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i> Bu çalışma yapılırken ve yazılırken bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve kullanılan tüm kaynaklara uygun şekilde atıfta bulunduğu beyan edilir.
Kontrola İntihalê Plagiarism Checks Benzerlik Kontrolü	Belê – iThenticate Yes – iThenticate Evet – iThenticate
Nakokiyên Berjewendiyên Conflicts of Interest Çıkar Çatışması	Di gotarê de di navbera nivîskar û ti aliyên din nakokîya berjewendiyê tune ye. <i>There is no conflict of interest between the author and any parties in the article.</i> Yazar ile makalede yer alan taraflar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Alîkarîya Darayî Grant Support Maddî Destek	Nivîskar beyan dîke ku wan wî ji bo vê vekolînê ti fonên derveyî wernegirtine. <i>The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.</i> Yazar(lar), bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul etmektedirler.
Mafê Telifê & Destûr Copyright & License Telif Hakkı & Lisanslama	Nivîskar li jer lîsansa CC BY-NC 4.0 mafê xwe yê li ser xebata xwe diparêzin. <i>Authors publishing in the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.</i> Dergide yayın yapan yazarlar, CC BY-NC 4.0 kapsamında lisanslanan çalışmalarının telif haklarını saklı tutarlar.

Kurd bi tarîxeke qedîm û bi sehayeke berfireh a xakî wekî miletekî jiyane, cih û warên wan bi egerên cuda bûne meydana hikumraniya dewlet û milletên cuda. Vê meydana berfireh a wekî derwazeyekê, car caran bi şer û talanan, car caran jî bi silahet û peymanan mazûvaniya gelek çand, bawerî, dîn, ziman û zaraveyên cuda kiriye û hêj jî dike.

Bi her zaraveyeke kurdî kuliyateke berfireh bi demê re derketiye meydana û metnên derbarê dîsiplîn û mijarên cuda de ji terefê nivîskarên ve di serdem û cihên cuda de hatine nivîsîn. Lê tespît û tesnîfa van metnan ji ber gelek sedemên mezin û biarîşe bi derengî ketine û kurdan bi xwe di heyamekî gelekî dereng de dest bi vekolandinê van metnan kirine. Hinek ji van metnan bûne temsîla dîn, ayîn an jî cihana edebî-fîkrî, hinek ji wan jî di konteksta destpêka metnên ewil ên kurdî de hatine nîqaşkirin û cih û girîngiya wan zêdetir hêjayî vekolînan bûne. Yek ji van metnan jî *Perîşannameya Mela Perîşanê Dînewerî* ye ku bi kurdîya goranî, di sedsala 14an de hatiye nivîsîn û menzûmeyeke dînî ya di qalibê mesnewiyê de ye (ev pênasîya nivîskarên berhemê ye ku bi egerên berfireh rave kirine). Di vê nivîsa xwe de em ê li ser xebata Shahab Valî û Erol Şaybak a bi navê *Perîşanname, Mela Perîşanê Dînewerî* bisekinin ku sala 2023an ji terefê Weşanxaneyê Avestayê ve hat çapkirin.

Ligel ku di gelek xebat û lêkolînan de navê berhem û nivîskarê wê Mela Perîşan derbas dibe jî, bi sihetî xebateke berfireh û analîtîk nehatiye kirin. Ev xebata navborî beriya her tiştî jî bo her cure pirsên li derdora berhemê, naverok û nivîskarê wê bersivên xwe hene û ji gelek layenan mijarê ronî û zelal dike. Xebata ku wekî kitêb ji terefê her du nivîskarên, Shahab Valî û Erol Şaybak ve hatî amadekirin, berê wekî teza masterê ya Erol Şaybak, sala 2021ê li Zanîngeha Mardîn Artukluyê, bi serpereştiya Shahab Valî hat pêşkêşkirin. Paşê bi berfirehkirin û lêzêdekirinan wekî kitêbeke hevpar a her du nivîskarên hat amadekirin. Kitêb ji sê beşan, encam û ferhengeke goranî-kurmancî pêk tê ku ji bo xebatkarên qada goranî bikêrhatî ye.

Di beşa yekem a bi navê “Paşxaneyê Dîrokî” de, serdem û jiyana Mela Perîşanê Dînewerî, têkiliya wî ya ligel Şêx Recebê Bursî, îdiaya hûrûfîbûna wî û ‘ilmê hûrûfîtiyê (‘ilmê sirra herfan), şopên şî’îtiyê yên di Perîşannameyê de, Mezheba Cafer, bi berfirehî têne vekolandin. Dîsa serenavên wekî “Şahê Welayetê ‘Elî, Çardeh Me’sûm û Hz. Mehdî”, “Xedîr-i Xumm (cih û bûyera ku ji terefê pêxemberê îslamê ve welayeta ‘Elî têtê tesdîqkirin), Seqîfe-i Benî Sa’îde” (cihê ku xelîfetiya Ebû Bekir hatiye qebûlkirin û welayeta ‘Elî hatiye berterefkirin) û Wesîyeta Pêxember”, “Meseleya Baxçeyê Fedek” (meseleya destnanîna bexçeyekî xurmeyan ji terefê xelîfeyan ve ku ew bexçe ji terefê pêxemberî ve ji Fatimayê re wekî mîras hatibû hiştin) di çarçoveya analîza berhemê de cih digirin. Di vê beşê de taybet çeperên fîkrî, mezhebî yên berhemê hatine vekolandin û wekî encam ji aîdbûna wî ya hûrûfîtiyê zêdetir Mela Perîşan wekî bikarhênerê kêşareza yê vî ‘ilmî têtê destnîşankirin ku ji bo fikrên xwe yên şî’îtiyê û ji bo ravekirina hinek hêmanên dînî wî ev ‘ilm bi bandora Şêx Recebê Bursî bi kar aniyê. Dîsa ew wekî ‘alimekî şî’a yê danzdeh îmamî hatiye pênasîkirin û sedemên vê angaşê jî bi delîlan hatiye piştraskirin.

Di beşa duyem ya bi navê “Li Ser Perîşannameyê” de, nusxeyên berdest yên Perîşannameyê, taybetiyên zimanî-lehceyî, kêş û serwa, teşe û cureya metnê hatine behskirin. Herwiha, girêdayî analîza naverokî û tesnîfa berhemê, muqeddime, heft babên/beşên berhemê û xatime hatine destnîşankirin. Nivîskarên berhemê sêsebebên terciha xwe ya nusxeya Martin Hartman wisa destnîşan dikin ku ev nusxe, ji aliyê naverokê ve bi awayekî baş, beş bi beş hatiye tesnîfkirin û nisbet bi nusxeyên din kamiltirîn nusxe ye. Li gorî beyanatên Valî û Şaybak, ligel ku di metnê de termên ayînî, mezmûn, qalibên zimanî, ayet û telmîhên Qur’anê yên bi ferhenga ‘erebî yan peyvên bi farisî zêdebin jî berhem ji serî heta binî taybetiyên gramatîk û zimanî yên zimanê kurdî di nava xwe de dihewîne û lehceya berhemê goranî ye. Li gorî nivîskarên kêşa berhemê pênc û pênc, deh kîte ye û bi terza helbesta goranî hatiye nivîsîn û wekî cure jî ev berhem menzûmeyeke dînî ya di qalibê mesnewiyê de ye. Ligel muqeddime û xatimeyê heft babên/beşên berhemê bi îzahetên berfireh hatine ravekirin ku ev

in; “Muqeddime: Pendnameyek Li Ser Afirandina Gerdûnê û Meqamê Însan”, “Bab-i Evvel: Meqtel-i Huseyn û Zêmarek ji bo Kerbelayê”, “Bab-i Dovvom: Saqîname”, “Bab-i Sevvom: Şerî’et, Terîqet, Heqîqet û Me’rîfet”, “Bab-i Çeharom: Nav û Sifetên Xwedê Te’ala”, “Bab-i Pencom: Itirafnameyek ji bo Gunehên Giran”, “Bab-i Şeşom: Şefa’etxwazî ji Xwedê, Pêxember û Şahê Welayetê”, “Bab-i Heftom: Rexneyeka Tund li Ebû Bekîr Siddîq û ‘Umer bin Xettab” û “Xatime”.

Di beşa sêyem ya “Transkrîpsiyona Berhemê” de nivîskar derbarê rê û rêbazên transkrîpsiyona nusxeya berbehs de hin agahiyan didin û paşê jî ligel qismên di ser û binê berhemê yên bi farisî, temamiya metnê bi tîpên kurdî-latînî pêşkêş dikin ku 1017 beyt in. Herwekî di berhemê de hatî îzehkirin, di warê tîpguhêziya metnê de muhtemel e ku hin kêmasî hebin, lê ji ber xisûsiyetên zimanê metnê ku ‘erebî, farisî û kurdî, li hin cihan jî tirkî, bi awayekî tevlihev tene bikaranîn, û ev tîpguhêziyeke kamilen tendurist bi zehmet dixe. Nivîskaran hima bêje di her rûpelî de bi jêrenotan her peyveka nenas, mezmûn û telmîh, ayet û hedîs, kes û meselên di nava beytan de ji bo xwîneran rave kirine. Têgihîştina metnekî wiha klasîk û bi zimanekî giran yê ayînî bêyî van îzahetan dê bi zehmet bûya û hem bi jêrenotan hem jî bi ferhengoka di dawiya berhemê de ji bo berterefkirina vê zehmetiyê hewleke di cih de ya nivîskaran heye.

Wekî encam; ligel hemû zehmetiyên xebata li ser berhemeke bi vî rengî klasîk, xwedî zimanekî giran ê ayînî, têrterkîb û mezmûn û bi goranî –ku ji bo lêkolîn û lêkolerên bakur sehayeke gelekî nû ye– û di cîhana edebiyata kurdî de navê wê ji layê gelek lêkoleran ve bi “yekembûnê” tê bilêvkirin, nivîskarên vê berhemê gelek çeperên nezelal ên Perîşannameyê, naverok û zimanê wê û muelifê wê Mela Perîşanê Dînewerî vekolandine, zelal kirine û ji bo xebatên berfirehtir li ser vê sehayê derwazeyekî muhim vekirine.